

EMILE ZOLA *De misstap van pastoor Mouret;*
een fragment Inleiding en vertaling Floor Borsboom

Pastoor Serge Mouret, kersvers van het seminarie, heeft op eigen verzoek een van de armoedigste parochies in het zuiden van Frankrijk toegevoegd, het gehucht Artaud, een dorp van 'bastaards' die zich niets gelegen laten liggen aan de kerk.

Na een dag vol beproevingen in de brandende zon waarop hij zijn parochianen weer eens tevergeefs op het rechte pad heeft trachten te brengen, probeert Serge 's avonds rust te vinden in gebeden en heerlijke herinneringen aan zijn tijd in het seminarie. Het lukt hem niet zijn onrust van zich af te schudden, die vooral veroorzaakt wordt door een verontrustend bezoek dat hij die ochtend heeft gebracht aan Paradou, een verwilderd landgoed dat wordt beheerd door de 'filosoof', de ouwe Jeanbernat, die niets van God of kerk moet weten, en door de nog alarmerender blik die hij heeft kunnen werpen op de immense tuin achter het tuinhuis, waaruit een zestienjarig meisje, Jeanbernats nichtje Albine, als een wilde te voorschijn is gesprongen.

Wanneer Serge na een doorwaakte nacht door koorts wordt geveld, brengt zijn oom Pascal Rougon, de 'dokter', hem naar Paradou, waar hij wordt verpleegd door de jonge Albine. Na weken wordt Serge 'herboren in de zon', zijn vroegere leven is hij vergeten. Beetje bij beetje weet Albine hem de tuin in te lokken, en weldra maken ze er lange wandelingen door de weelderige bloemen- en bomenpracht. Ook de liefde bloeit langzaam maar zeker op en vindt een hoogtepunt op de 'plek van volmaakt geluk' onder een reusachtige boom. Wanneer ze kort daarna het einde van de tuin bereiken, herinnert Serge zich opeens alles weer en keert hij terug naar Artaud. De pastoor valt vervolgens ten prooi aan een gruwelijke innerlijke strijd en hallucinaties. Als Albine, zichtbaar zwanger, hem een bezoek brengt om hem te smeken met haar terug te gaan, wijst hij haar af. Hij gaat nog één keer naar Paradou, maar de betovering is gebroken. Serge kiest voorgoed voor God en kerk. Een wanhopige Albine plukt alle bloemen die ze kan vinden en verstikt zich met hun uitwaseming.

La faute de l'abbé Mouret (1875) is het vijfde boek van de twintigdelige romancyclus 'Les Rougon-Macquart' (1871-1893), waarin Zola aan de

hand van de geschiedenis van een wijdvertakte familie de beslissende rol van milieu en erfelijke aanleg wilde verbeelden. Het tweede deel van de uit drie delen bestaande roman, die komend najaar in mijn vertaling als *De misstap van pastoor Mouret* zal verschijnen bij uitgeverij Wereldbibliotheek, wordt vrijwel geheel in beslag genomen door een lyrische beschrijving van Paradou. De totaal verwilderde tuin, waar de natuur al honderd jaar haar gang heeft kunnen gaan, bestaat uit zes verschillende onderdelen, die achtereenvolgens door Serge en Albine worden verkend: de rozentuin, de bloementuin (waar het hier gepubliceerde fragment zich afspeelt), de boomgaard, het rivier- en weidelandschap, het bos van hoogopgaande bomen en het rotslandschap.

Zola geeft een orgiastische beschrijving van de wanordelijke overvloed van planten, bloemen en bomen in de tuin, met opsommingen van alle mogelijke bloemen, planten, struiken en bomen, die alle op hetzelfde moment bloeien en groeien en vrucht dragen. Niet alleen zijn alle soorten vertegenwoordigd, de tuin lijkt ook verschillende klimaatzones te omvatten, zoals die van het koele rivier- en weidelandschap en van het zinderende rotslandschap met zijn 'vlammende vegetatie van monsterlijke planten, roerloos in de hitte als slapende reptielen'. Een onmogelijke tuin kortom, een symbolische, paradijselijke tuin waar een losgeslagen natuur het in haar eeuwige voortplantingsdrift voor het zeggen heeft.

Voor elk onderwerp dat hij in zijn romans behandelde, documenteerde Zola zich altijd uitvoerig, en zijn kennis van al die planten, bloemen en bomen haalde hij vrijwel geheel uit encyclopedieën en woordenboeken, terwijl hij ook tuinexposities bezocht. Bovendien had hij vanuit zijn huis in Batignolles uitzicht op een tuintje dat hij tijdens het schrijven van *De misstap* in de enorme hitte waar Parijs in de zomer van 1875 door werd geteisterd in een jungle zag veranderen, wat hem wellicht inspireerde tot de overdadige beschrijving van Paradou. Maar hoewel hij een paar jaar later in Médan een huis met een groot stuk grond zou kopen en met zijn vrouw een tuin zou ontwerpen, lijkt het onwaarschijnlijk dat Zola ooit zelf een schop in de grond stak.

Het hoofdthema van *De misstap van pastoor Mouret* is de tragische strijd tussen godsdienst en natuur. En Zola staat geheel aan de kant van de natuur. De kerk wordt in het eerste deel beschreven als een kille en meedogenloze plek vol van lijden en versterving, waar de menselijke natuur wordt ontkend, een plek ook waar de zon niet binnenkomt. Daartegenover staat de natuur van Paradou, die natuurlijk niet voor niets zo heet. Paradou is het paradijs, de Hof van Eden waar Serge en Albine als een onschuldige Adam en Eva rondwalen tot ze de vruchten smaken van

*De tuin van Emile Zola in Médan, door hemzelf
gefotografeerd in 1890*

de boom van de kennis van goed en kwaad. En de ware hoofdpersoon van *De misstap van pastoor Mouret* is de zon, want zoals de ouwe atheïst Jeanbernat in het eerste deel met een weids gebaar naar de horizon tegen de pastoor zegt: ‘Er is niets, niets, niets... Als de zon niet meer opkomt, is het allemaal voorbij.’

Het zal geen verbazing wekken dat deze roman Zola op behoorlijk wat kritiek kwam te staan. De streng katholieke Barbey d’Aurevilly schreef: ‘Ik geloof niet dat er in deze tijd van laagheid ooit iets lagere is geschreven.’ *La Revue de France* noemt het ‘de meest immorele en atheïstische roman van de hele cyclus’. Flaubert vindt de beschrijving van Paradou gewoonweg mislukt, hoewel hij erkent dat de roman ook ‘geniale passages’ bevat. En Guy de Maupassant, een groot bewonderaar van Zola, schrijft hem: ‘Weinig boeken hebben zo’n diepe indruk op me gemaakt... Het was voor mij van begin tot eind een buitengewone gewaarwording; op het moment dat ik voor me zag wat u schreef, ademde ik het in; van elke pagina stijgt als het ware een sterke en aanhoudende geur op; u laat ons de aarde, de bomen, het ontkiemen en ontluiken zo sterk ruiken, u dompelt ons onder in een zodanige overdaad aan voortplanting dat het je naar het hoofd stijgt, en ik moet toegeven dat ik me [...] toen ik het uit had, realiseerde dat uw boek me volledig had bedwelmde, en sterker nog, hevig had opgewonden.’

ALBINE EN SERGE gingen de bloementuin in. Ze keek hem bezorgd aan, want ze was bang dat hij zich zou vermoeien. Maar met een klein lachje stelde hij haar gerust. Hij voelde zich sterk genoeg om haar overal naartoe te dragen. Eenmaal in het volle zonlicht zuchtte hij van vreugde. Eindelijk leefde hij! Hij was niet meer de kwijnende plant die gebukt ging onder de doodsheid van de winter. Zijn hart stroomde over van tedere dankbaarheid. Het liefst had hij Albines kleine voeten de gang over de ruwe paden willen besparen. Hij droomde ervan haar aan zijn hals te dragen, als een kind dat door zijn moeder in slaap wordt gewiegd. Hij beschermde haar als een jaloerse bewaker, ruimde stenen en distels uit de weg en liet niet toe dat de wind haar teer beminde haren streelde, wat alleen aan hem was toegestaan. Ze had zich tegen zijn schouder geleid en gaf zich vol vertrouwen aan hem over.

Zo liepen Albine en Serge voor het eerst in de zon. Het paar verspreidde een heerlijke geur. Het pad huiverde onder hun stappen en de zon ontrolde een tapijt van goud. Tussen de hoge, bloeiende struiken schreden ze voort, verrukkelijk, begeerlijk... zo begeerlijk dat de paden hun al vanuit de verte toeriepen en met een bewonderend gemompel begroetten, zoals een menigte een langverbeide koning verwelkomt. Ze vormden één wezen van volmaakte schoonheid. De lichte huid van Albine ging op in de donkere huid van Serge. Gekleed in zonlicht liepen ze langzaam voort. Ze waren de zon zelf en de bloemen bogen in aanbidding voor hen neer.

Er ging een golf van beroering door de oude bloementuin, die hun koninklijke geleide vormde. Het was een uitgestrekte tuin, waar de natuur sinds een eeuw aan haar lot was overgelaten, een stukje paradijs waar de wind de zeldzaamste bloemen zaaide. De gelukzalige rust in het zonovergoten Paradou verhinderde de verwording van de plantengeslachten. Er heerste een gelijkmatige temperatuur en elke plant had de aarde er zo lang vruchtbaar gemaakt dat ze er in de stilte van haar eigen kracht gedijde. De vegetatie was er overweldigend, schitterend, machtig woest, vol wilde planten met monsterachtige bloemen, die nooit de schop of gieter van een tuinman hadden gekend. Aan zichzelf overgelaten, vrij om zich teugelloos voort te planten in het diepst van de eenzaamheid die haar natuurlijke beschutting was, gaf de natuur zich iedere lente meer over aan wilde stoeipartijen en genoot ervan om in ieder seizoen zonderlinge boeketten aan te bieden, die door geen hand zouden worden geplukt.

Ze leek zich driftig in te spannen om al wat door mensenhanden was gemaakt teniet te doen. Ze was opstandig, liet wanordelijke bloemen-

legers over de paden uitrukken, overspoelde de rotsen met een springtij van mos, slingerde zich om de hals van marmeren beelden om ze met het veerkrachtige touw van haar klimplanten omver te trekken, verbrijzelde de stenen van fonteinen, trappen en terrassen door er haar struiken in te duwen, kroop verder tot ze de kleinste aangelegde perkjes in bezit had genomen, bewerkte ze naar eigen goeddunken en plantte er als een revolutionaire vlag een willekeurig zaadje, een nederig plantje, dat ze liet uitgroeien tot een reusachtig gewas. Vroeger, toen de tuin werd onderhouden voor een meester die een passie had voor bloemen, had men er in keurig verzorgde perkjes en borders een fantastische keur aan planten kunnen bewonderen. Nu vond men er nog dezelfde planten, maar voortgewoekerd, vertakt in talloze families, die door alle hoeken van de tuin zwierven, zodat het er een drukte was als in een losgeslagen openluchtschool, een kabaal als in een louche gelegenheid, waar de beschonken natuur verbena's en anjelieren ophikte.

Hoewel Albine tegen Serges schouder leunde alsof zij zich zwak aan hem overgaf, was zij het die hem leidde. Ze nam hem eerst mee naar de grot. Diep in een bosje wilgen en populieren gaapte de opening van een spelonk, waar rotsblokken waren neergestort in een bassin en waterstraaltjes tussen de rotsen sijpelden. De grot ging schuil onder een overweldigende bladermassa. Rijen stokrozen versperden de ingang als met een hekwerk van rode, gele, lila en witte bloemen, waarvan de stelen verloren gingen tussen kolossale, bronsgroene brandnetels die kalm hun bijtend vergif uitzweetten. Daarboven schoot een massa klimplanten in volle vaart omhoog: jasmijn, versierd met de sterren van haar welriekende bloemen, blauwereggen met haar fijn kanten bladeren, stevige klimop, die wel uit glanzend staalplaat leek gesneden, lenige kamperfoelie, overdekt met haar bleekrode sprietten, en clematissen, die verliefd hun met witte pluimpjes versierde armen uitstaken. Deze werden weer omstengeld door andere, brozere planten, die hen nog hechter aan elkaar bonden en zich als de welriekende draden van de inslag door de schering sloegen. De bloemen van de Oost-Indische kers, met hun naakte, groenige huid, openden roodgouden monden. Spaanse bonen met ranken als sterke, dunne touwtjes ontstaken hier en daar een vuur van gloeiende vonken. Windes ontvouwd hun hartvormige bladeren en lieten hun duizenden klokjes luiden in een onhoorbaar klokkenspel van uitgelezen kleuren. Lathyrussen klapwiekten als een vlucht neergestreken vlinders met hun rode of roze vleugels en stonden klaar om zich bij de eerste windzucht te laten meevoeren. Deze enorme haardos van loof, besprenkeld

met een regen van bloemen, waaruit aan alle kanten een woeste wirwar van weerbarstige lokken ontsnapte, deed denken aan de haartooi van een reusachtige jonge vrouw die in zwijm was neergevallen, haar hoofd extatisch naar achteren geworpen, zodat haar prachtige haren in een golf van geuren naar beneden stroomden.

‘Het is daar zo donker dat ik er nog nooit naar binnen heb durven gaan,’ fluisterde Albine in Serges oor.

Hij sprak haar moed in en droeg haar over de brandnetels. Omdat er een rotsblok voor de ingang van de grot lag, hield hij haar even in zijn armen omhoog, zodat ze zich over het gat kon buigen dat op een paar voet boven de grond gaapte.

‘Er ligt daar een vrouw van marmer languit in het stromende water,’ fluisterde ze. ‘Het water heeft haar gezicht weggevreten.’

Toen wilde hij ook kijken. Hij trok zich op en steunde op zijn armen. Een koele bries streek langs zijn wangen. Tussen riet en kroos lag, in het zwakke licht dat door het gat naar binnen viel, een vrouw op haar rug, tot aan haar middel naakt, met een draperie die haar dijen aan het zicht ontrok. Het was een drenkelinge van honderd jaar geleden, de langzame zelfmoord van een marmeren beeld dat zich van verdriet op de bodem van deze bron had laten vallen. Het heldere water dat over haar heen stroomde had haar gezicht gepolijst tot een gladde, witte steen, terwijl haar borsten, die als door een inspanning van haar nek omhoog werden gedrukt, ongeschonden en wellustig gezwollen boven het water uitstaken.

‘Ze is niet dood, hoor,’ zei Serge terwijl hij zich weer liet zakken. ‘We moeten haar er een keer uithalen.’

Maar Albine rilde en trok hem mee. Ze keerden terug naar de zon en de losgeslagen weelde van borders en perken. Op goed geluk en zonder enig pad te volgen liepen ze door een bloemenweide. Hun voeten stapten over een tapijt van lieflijke dwergplanten, die eens de paden hadden omzoomd maar zich nu als onmetelijke kleden voor hen uitspreidden. Soms zonken ze tot hun enkels weg in de gespikkelde zijde van roze silenen, het veelkleurig satijn van tuinanjelieren of het blauwe fluweel van vergeet-mij-nietjes, bezaaid met kleine, treurige oogjes. Verderop gingen ze dwars door een veld van reusachtige reseda’s, die hun knieën in een bad van geuren dompelden. Ze staken door een veld van lelietjes-van-dalen om een veld van viooltjes te sparen, die er zo lief uitzagen dat ze ervoor terugdeinsden het kleinste toefje te vertrappen. Maar toen ze aan alle kanten werden ingesloten en alleen nog viooltjes om zich heen hadden, waren ze wel gedwongen om voorzichtig over die gebalsemde frisheid te

lopen, in de adem van de lente zelf. Voorbij de viooltjes ontrolde zich de wat grof groenen wol van zachtpaars dooraderde lobelia's. De veelkleurige sterren van selaginoiden, de blauwe kelken van nemophila's, de gele kruisjes van zeepkruid en de roze en witte kruisjes van damastbloemen vormden rijk bewerkte wandtapijten, die zich in koninklijke overdaad tot in het oneindige uitstrekten voor het paar, opdat het zonder zich te vermoeien de vreugde kon smaken van die eerste wandeling. En steeds weer waren er viooltjes, een zee van viooltjes, die hun kostelijke geuren uitstortten over hun voeten en hen begeleidden met de uitwaseming van hun bloemen verborgen onder de blaadjes.

Albine en Serge dwaalden steeds verder. Duizenden hoog opschietende planten vormden hagen en smalle paadjes, die ze vrolijk volgden. De paden maakten onverhoedse kronkelingen, liepen kriskras door elkaar en verstrikten zich in bosjes onontwarbaar struikgewas: ageratums met hemelsblauwe pluimpjes, lievevrouwebedstro met een fijne mucusgeur, maskerbloemen, die koperkleurige, vermiljoenrood gespikkelde keeltjes toonden, schitterende scharlakenrode en paarse floxen, die hun spinrokken van bloemen ophielden om door de wind te worden gesponnen, rode vlas met haarfijne sprietten en chrysanten als volle, gouden manen met korte, snel dovende stralen in wittig, paarsig en vaalroze.

Het paar stapte over alle hindernissen heen en vervolgde zijn gelukzalige wandeling tussen de groene hagen. Rechts verhief zich het tere essenkruid, de centranthus, die sneeuw witte bloesems liet vallen, en de grijsachtige hondstong met een dauwdruppel in elk van de piepkleine kelkjes van haar bloemen. Links stond een lange rij van alle soorten akoelien, witte, zachtroze en donkerpaarse, bijna zwarte, die in de rouw waren en tot krip gerimpelde en gekroesde bloemen van hun hoge stelen lieten hangen. Verderop veranderden de hagen in bloeiende rijen van enorme riddersporen, bedolven onder krullend blad, waartussen rode leeuwenbekjes hun muil opensperden en schizanthussen hun spichtig gebladerte verhieven, vol vlinderbloemen die op zwavelgele, met zachtrode lak bespate vleugeltjes in de rondte fladderden. Campanula's luiden uit alle macht hun blauwe klokken en overstemden zelfs de lange affodillen, waarvan de gouden steel als klokkentoren diende. In een hoekje leek een reusachtige venkelplant op een dame in een fijn kanten japon met een parasol van zeegroen satijn.

Plotseling kon het paar niet meer verder, want de weg werd versperd door een opeenstapeling van bloemen, een berg van planten als een hooi-

mijt met triomfantelijk wapperende pluimen. Uit een sokkel van berenklauw schoten scharlaken nagelkruid, rhodanten met droge bloemblaadjes als gebarsten behang en clarkia's met de grote, witte, kunstig bewerkte kruizen van een uitheemse orde op. Daarboven ontloken roze pekanjers, gele leptosiphons en witte collinsia, terwijl de lagurus tussen alle felle kleuren haar grijsgroene pluimen plantte. Nog hoger verhieven zich de slanke zuilen van het rode vingerhoedskruid en de blauwe lupine, die een ronde Byzantijnse tempel stutten, fel beschilderd in purper en azuur, terwijl helemaal bovenaan een kolossale ricinus zijn bloedrode bladeren leek uit te spreiden tot een glanzend koperen koepeldak.

Toen Serge zijn handen al uitstreekte om zich er een weg doorheen te banen, smeekte Albine hem de bloemen met rust te laten.

'Je zou de takken breken en de bladeren vertrappen,' zei ze. 'In al die jaren dat ik hier woon pas ik altijd goed op dat ik er geen eentje dood... Kom, ik zal je de driekleurige viooltjes laten zien.'

Ze dwong hem om te keren en leidde hem van de smalle paadjes naar het midden van de bloementuin, waar zich vroeger grote waterbassins bevonden. Ze waren dichtgegroeid en vormden enorme bloembakken met een gebarsten marmeren rand. In een van de grootste bassins had de wind een prachtig perk van driekleurige viooltjes gezaaid. Met hun paar-se haartooi, gele oogjes, bleke mondjes en fijngevormde, vleeskleurige kinnetjes hadden de fluwelen bloempjes iets menselijks.

'Toen ik nog klein was, maakten ze me bang,' mompelde Albine. 'Kijk maar, lijken het niet duizenden kleine gezichtjes, die je van de grond aankijken?... En ze draaien hun gezichtjes allemaal tegelijk naar dezelfde kant. Het lijken wel poppen die ze begraven hebben en die nu hun hoofd boven de grond steken.'

En ze trok hem weer mee. Ze liepen langs de andere bassins. In het volgende bassin groeiden amaranten met monsterlijke, rechtopstaande kammen, die Albine niet durfde aan te raken omdat ze haar aan gigantische, bloederige rupsen deden denken. Een ander bekken was gevuld met strogele, perzikkleurige, vlagrijze en bleekroze balsemien, waarvan de zaadpeulen met knappende geluidjes openbarstten. Verderop bloeide een schitterende verzameling anjelieren tussen de brokstukken van een fontein, waarvan het bemoste bekken tot barstens toe gevuld was met witte anjelieren, de spleten tussen de stenen beplant waren met de bonte mousseline ruches van veelkleurige anjelieren, terwijl uit de leeuwenmuil, die vroeger water had gespuwd, met zo veel kracht een grote, rode anjelier omhoog schoot dat de oude, verminkte leeuw nu wel stromen

bloed leek uit te braken. De centrale waterpartij daarnaast, een voormalig meer waarin zwanen hadden rondgezwommen, was een siringenbos geworden, waaronder dagschonen, verbena's en zomerviolieren in de schaduw hun tere huid beschermden, half soezend en vochtig van hun parfum.

'We hebben nog niet de helft van de bloementuin gezien!' zei Albine trots. 'Daar verderop zijn enorme bloemen, velden waar ik helemaal in verdwijn, als een patrijs in een korenveld.'

Ze gingen erheen. Ze daalden een brede trap af met omgevallen urnen waarin nog de hoge paarse vlammen van irissen brandden. Over de treden golfde het vloeibare goud van een stroom nagelbloemen. Aan weerszijden groeiden distels als bronsgroene kandelabers, spichtig, stekelig, gekromd als fantastische vogelsnavels, exotisch en sierlijk als Chinese wierookbranders. Tussen de gebroken stijlen lieten sedums hun lichte tressen hangen als groenige waterplanten vol schimmelplekken. Beneden strekte zich een tweede bloementuin uit, met rijen eikdikke taxusbomen die vroeger tot keurige bollen, piramides of achthoekige torens waren gesnoeid, maar nu in hun weelderige groei uit hun korsetten waren gearsten. Tussen hun enorme, donkergroene lompen waren kleine stukjes blauwe hemel te zien.

Albine leidde Serge naar een veld aan de rechterkant, dat wel het kerkhof leek van deze tuin. Scabiosa's waren er in rouw gedompeld. Lange stoeten van naar de dood stinkende papavers ontvouwd hun zware bloemen, die gloeiden van koorts. Treurige anemonen vormden wanhopige menigten, uitgeput en asgrauw van een of andere besmettelijke ademtocht. Gedrongen datura's openden paarsachtige horentjes, waar levensmoede insecten het vergif van hun zelfmoord kwamen drinken. Goudsbloemen begroeven onder hun dicht gebladerte de lijken van hun uitgedoofde sterren, die al naar ontbinding stonken. En nog andere bloemen boden een treurige aanblik, zoals vette boterbloemen met de doffe kleur van roestig metaal, of hyacinten en tuberozen, die het dodelijke parfum uitademden waar ze zelf in stikten. Maar het waren vooral de cineraria's die overheersten, massa's cineraria's, die de lichte rouw van hun paarse of witte japonnen en de sombere rijkdom van effen of gestreept fluwelen jurken tentoonspreidden. Midden in deze droefgeestige dodenakker stond nog een verminkte, marmeren cupido. De arm waarmee hij zijn boog spande was tussen de brandnetels gevallen, maar toch glimlachte hij nog onder het korstmos dat zijn naakte, rillende kinderlijf bedekte.

Toen bereikten Albine en Serge een veld pioenrozen, waar ze tot aan hun middel in verdwenen. Van de witte pioenen regende het enorme bloemblaadjes op hun handen, verfrissend als de dikke druppels van een onweersbui. De rode pioenen hadden opgezwollen gezichten, die hun verontrustend toegrijsden. Links bevond zich een veld fuchsia's, een kreupelbos van lenige, ranke heesters, die hen met hun versiering van duizenden klokjes in verrukking brachten, als was het Japans speelgoed. Vervolgens liepen ze door velden met de paarse trossen van de veronica en door velden pelargoniums en geraniums, waarover vurige vlammetjes leken te dansen, met de rode, roze en witte gloed van een vuurzee die bij het minste zuchtje wind weer oplaaide. Ze stuitten op gordijnen van gladiolen waar ze omheen moesten lopen, hoog als riethalmen en met bloemstengels die als vlammeende toortsen in het zonlicht brandden. Ze verdwaalden in een woud van zonnebloemen met stammen zo dik als Albines middel. Dit bos werd verduisterd door zulke brede bladeren dat men er een kind op te slapen kon leggen en werd bevolkt door ontelbare, reusachtige gezichten die straalden als even zovele zonnen. Ten slotte kwamen ze in een rododendronbos, dat zo dicht bezaaid was met bloementrossen dat bladeren en takken verdwenen onder de kolossale boeketten en korven vol tere kelken, die de aarde tot aan de horizon deden krullen.

‘Kom op, we zijn nog niet aan het eind!’ riep Albine uit. ‘We moeten doorlopen.’

Maar Serge hield haar tegen. Ze stonden midden in de ruïne van een oude zuilengalerij. Brokstukken van zuilen vormden bankjes te midden van toefen primula's en maagdenpalm. Verderop, achter zuilen die nog overeind stonden, strekten zich nog meer velden met bloemen uit: velden met bontgekleurde tulpen als beschilderd aardewerk, velden met pantoffelbloemen als tere luchtbellenvan vlees met rode en gouden spikkel-tjes, velden zinnia's die op grote, boze madeliefjes leken, velden petunia's met blaadjes zo zacht als fijn batist dat een roze vrouwenhuid laat doorschemeren, en nog meer velden, eindeloze velden, waarvan de bloemen niet meer te onderscheiden waren en waarvan de tapijten zich in de zon ontrolden met hun bonte mengeling van fel gekleurde bloemen tegen de tere groene achtergrond van het gras.

‘We kunnen nooit alles zien,’ zei Serge en stak met een glimlach zijn hand naar haar uit. ‘Wat moet het heerlijk zijn om hier te gaan zitten, het ruikt hier zo zalig.’

Ze stonden naast een veld heliotropen, waaruit een vanillegeur op-

steeg, zo zacht dat de streling van de wind er iets fluweligs door kreeg. Ze gingen op een van de omgevallen zuilen zitten, te midden van een boeket schitterende lelies die daar waren opgebloeid. Ze hadden meer dan een uur gelopen. Van de rozen waren ze via alle soorten bloemen bij de lelies aangekomen. Na hun verliefde wandeling door de brandende verzoeking van zoete kamperfoelie, naar muskus riekende viooltjes, als frisse kussen geurende verbena's en dodelijke wellust uitademende tuberozen, boden de lelies hun een onschuldig toevluchtsoord. Om hen heen vormden de hoog opgeschoten stengels een blank prieel met een sneeuw-wit dak van kelken, waarin enkel wat kleur werd gebracht door de zachte, gouden druppels van de stampers. Als uiterst zedige, verloofde kinderen zaten ze daar als in een toren van reinheid, een onneembare ivoren toren, waarin ze elkaar beminden met alle bekoring van hun onschuld.

Tot het vallen van de avond bleven Albine en Serge bij de lelies zitten. Hier was het goed en hier werd hun geboorte voltooid. Serge voelde er de laatste koorts uit zijn handen wegvloeien en Albine werd er van een melkachtige witheid, waaruit alle roze was verdwenen. Ze zagen de bloetheid van hun armen, hals en schouders niet meer. Ze werden niet meer verontrust door de naaktheid van hun loshangend haar. Hun lach klonk helder terwijl ze zich tegen elkaar aan drukten en koelte vonden in elkaars armen. Hun ogen hadden de kalme klaarheid van een bron, waarvan het kristalheldere water niet werd vertroebeld door enige onzuivere prikkeling van hun vlees. Hun wangen waren fluweelzachte, pas gerijpte vruchten, maar het kwam niet in hen op erin te bijten. Toen ze de lelies achter zich lieten, voelden ze zich nog geen tien jaar oud. Het was alsof ze elkaar net hadden ontmoet en helemaal alleen in die grote tuin voor eeuwig elkaars speelkameraadje zouden zijn. En toen ze op de terugweg in de schemering opnieuw de tuin doorkruisten, leken de bloemen zich discreet terug te trekken, alsof ze deze jonge kinderen niet in verleiding wilden brengen. De wouden van pioenrozen, de perken van anjelieren, de tapijten van vergeet-mij-nietjes en de gordijnen van clematis spreidden niet langer liefdesnestjes voor hen uit. Ondergedompeld in duisternis, verzonk de natuur in een kinderlijkheid die even onschuldig was als zij. De driekleurige viooltjes keken hen met hun eerlijke gezichtjes aan alsof ze hun kameraadjes waren. De kwijnende reseda's, licht bewogen door Albines witte jurk, leken medelijden te hebben en hielden hun adem in om hun hartstocht niet op te wekken.